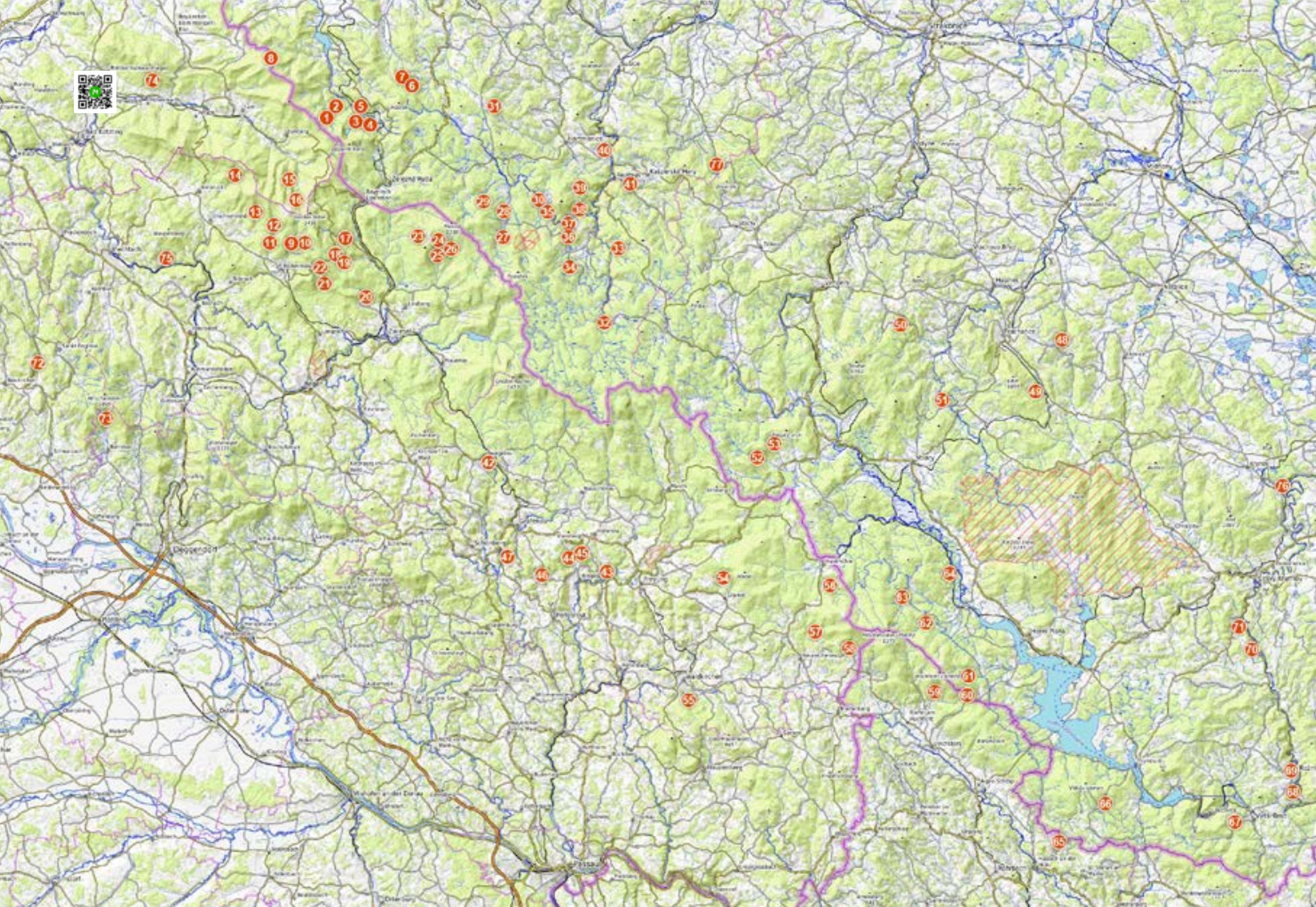

KUDY NA ŠUMAVSKÉ VODOPÁDY

Texty a fotografie
Václav Hrdonka
Hana Plassová

1/

Vodopády Královského hvozd

Pohled z Můstku do údolí Úhlavy a na Ostrý

Královský hvozd je historický název pro západní část Šumavy mezi Svatou Kateřinou na západě a Sušickem na východě. Tuto kdysi téměř neobydlenou oblast získali bavorští Bogenové od Přemyslovců sňatkem Albrechta III. s Ludmilou Přemyslovnou v roce 1184. Po vymření Bogenů roku 1242 se Královský hvozd dostal do rukou jejich dědiců, bavorských Wittelsbachů, avšak díky úsilí Přemysla Otakara II. byl později znovu připojen k Českému království.

Prvními obyvateli této oblasti byli většinou němečtí osadníci přímo podřízeni králi, známí jako Králováci. Ti postupně získávali od českých panovníků různá práva, včetně lovu a vaření piva. Na rozdíl od sousedních Psohlavců z Českého lesa si Králováci ze Šumavy tato privilegia udrželi až do poloviny 19. století.

V 15. století začaly v Královském hvozdě vznikat sklárny, od 16. století se tu těžila a zpracovávala železná ruda. Obec Hamry, kde stála jedna z největších králováckých rychet, získala své jméno podle hamrů, které rudu zpracovávaly. Okolní doly se ale rychle vyčerpaly, a tak se ruda začala dovážet přes Špičácké sedlo z údolí Regenu. Takový provoz se ale nevyplácel, a proto se od metalurgie upustilo. Rozšířila se již existující výroba skla a koncem 19. století i výroba papíru. Obec Hamry se stala centrem okolních hutí a hamrů, které využívaly energii prudce tekoucích potoků směřujících do hlubokého údolí Úhlavy. Dřevo z okolních lesů se masivně využívalo na topení v hutích a ještě k tomu se spalovalo na popel kvůli získávání potaše na výrobu skla.

Z původních smíšených pralesů se dochovaly jen malé ostrůvky a celá krajina byla následně zalesněna smrkovou monokulturou. Po průmyslové výrobě tu dodnes zbyly jen ruiny hutí roztroušené po okolí a opuštěná papírna z konce 19. století. Obec Hamry se stala spíše poklidnou horskou vesnicí s několika malými vodními elektrárnami. Jsou tu ale dvě parkoviště i železniční zastávka. Hamry jsou tedy ideálním bodem pro začátek výletů po vodopádech jednoho z nejhlubších údolí na Šumavě – údolí horní Úhlavy.

Termínem Královský hvozd dnes označujeme už jen menší oblast lesů v okolí horského hřebene mezi Železnou Rudou a Svatou Kateřinou a několik přírodních rezervací, které chrání původní rostlinná společenstva v této lokalitě. Toto označení používají i geologové. Zajímavostí je, že zatímco většina Šumavy je tvořena granitem nebo rulou, v této geologické lokalitě převažuje měkký svor.

Replika sklářské pece

1

Bílá strž

≈ tok: Bílý potok
≈ výška vodopádu: 15 metrů
≈ přístup: mírně náročný

Vodopád Bílá strž

Bílá strž na fotografii Jindřicha Eckerta

První vodopád, ke kterému se z Hamrů vydáme, je nejznámější a nejslavnější útvar na české straně Šumavy – Bílá strž na Bílém potoce.

Bílý potok pramení na severním svahu Svarohu (1 334 m n. m.) v oblasti s vysokými srážkami. Není divu, že tok rychle nabývá na síle. Po jednom a půl kilometru na kótě 920 m n. m. už jím protéká více než 70 litrů za sekundu. A právě v těchto místech se koryto neúprosně zařezává do podložních hornin. Mezi relativně měkkými svory se tu objevuje žíla tvrdého kvarcitu, přes kterou teče tento ikonický vodopád vysoký 13 metrů.

Kresba od Karla Liebschera

Hluboká a těžko prostupná rokle Bílého potoka pokračuje ještě necelý kilometr pod vodopádem až k asfaltové cestě, po které vede modrá turistická trasa. Právě neprostupnost rokle „zachránila“ stromy v ní od těžby dřeva pro hutě v Hamrech během jejich největšího rozmachu v 18. a 19. století. Zatímco okolní lesy byly zcela vykáceny, zdejší původní prales se zachoval. Po druhé světové válce byla celá oblast součástí hraničního pásma a vstup do ní byl zakázán. V té době zde plzeňští badatelé Miloš Hostička a Jaromír Sofron zpracovali přírodovědný výzkum. Jeho výsledky však mohli publikovat až v roce 1968. A že jde o výzkum velmi důležitý, dokládá fakt, že díky jeho zveřejnění byla lokalita Bílá strž roku 1972 vyhlášena státní přírodní rezervací. Důvodem ochrany tohoto mimořádně cenného geomorfologického a krajinného prvku jsou rozsáhlé původní lesy. Do spodní části údolí zasahují květnaté bučiny, výše pak bučiny přechází ve smrčiny. Zajímavostí je, že nejstarší stromy z celé chráněné oblasti se nacházejí v okolí vodopádu. Jejich stáří odhadem přesahuje 200 let. Pozdější úprava zákona z roku 1992 změnila státní přírodní rezervaci Bílá strž na národní přírodní rezervaci, což je nejvyšší kategorie ochrany přírody.

Toto chráněné území se rozprostírá od horní asfaltové cesty, po které vede červená turistická trasa (jižní stezka Českem), přes údolí Bílého potoka až po spodní

Vodopády Rieslochu

≈ tok: Riesbach

≈ výška vodopádu: 15 m – nejvyšší vodopád soutěsky

≈ přístup: mírně náročný

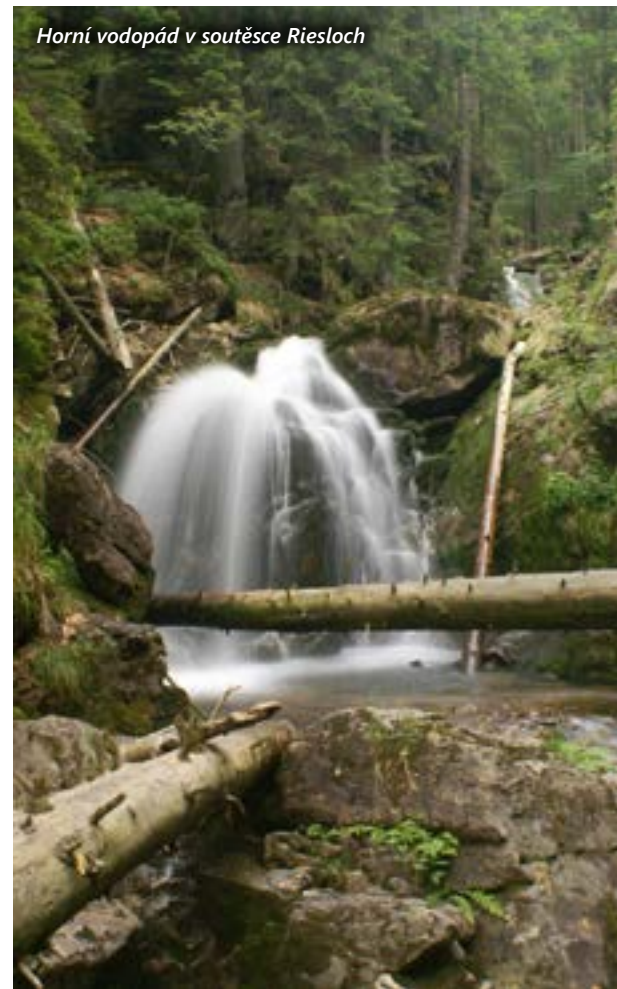
Hlavní vodopád Rieslochu

Riesloch je název soutěsky nad lázeňským městem Bodenmais a také název soustavy vodopádů na potoce Riesbach v ní. Můžeme se setkat s řadou různých variant jejího názvu: Riessloch nebo Rißloch, ale nejčastěji se uvádí nejkratší a nejjednodušší Riesloch. To znamená „Obří díra“ a odkazuje na to, že zdejší rokle byla kdysi hluboká a nepřístupná. V dnešní době už tak nepřístupná není. Vede skrz ni totiž upravená a udržovaná turistická cesta, která začíná na parkovišti na severním konci Bodenmais.

Kolem vodopádů byla již v roce 1939 vytvořena a později rozšířena přírodní rezervace. Důvodem ochrany je výskyt řady vzácných chladnomilných rostlin. Ty se v hluboké a studené rokli udržely už od doby ledové. Kvůli ochraně přírody je proto dnes v soutěsce zakázáno chodit mimo turistické cesty. To bohužel ne všichni dodržují.

Horní vodopád v soutěsce Riesloch

Kudy tam:

☉ K vodopádům Rieslochu se lze nejlépe dostat z lázeňského městečka Bodenmais. Ať už se sem dopravíte autem, vlakem, či autobusem, cesta za dobrodružstvím nemůže být jednodušší. Trasa číslo 18 totiž vede z vlakového a autobusového nádraží v centru města a pokračuje kolem bezplatného (stav v roce 2024) parkoviště v lese na konci města. Z nádraží je to k největšímu vodopádu 2,7 km, z parkoviště ještě blíž – přibližně 1,2 km.

☉ Ze zmiňovaného parkoviště vede cesta proti proudu potoka Riesbach. Ta se po několika stech metrech rozděluje. My se budeme držet vlevo, blíže k potoku, a již po pár stech metrech od rozdělení narazíme na první vodopád vysoký přibližně tři až čtyři metry. Velká část vody je v této části rokle svedena do elektrárny a zbývající je v korytě částečně zakryta porostem. Vodopád tedy není nijak zajímavý, ale většina turistů, kteří nevědí, co je čeká dál, se zastaví a fotí si ho. Ještě

větší zájem ale vzbuzuje menší vodopád, který je nad ním. Ten je vysoký zhruba jen jeden metr. Je velmi dobře přístupný a dá se nad ním dobře pózovat. Je tedy velmi oblíbeným fotomístem. My budeme ale postupovat dále nahoru.

☉ Cesta začíná být více strmá a kamenitá, ale za krátkou chvíli se nám už otevře velkolepý výhled na největší vodopád Šumavy. Od parkoviště je to k němu jen 1,2 km.

František Řivnáč uvádí ve svém Průvodci po Království českém z roku 1882 výšku vodopádů 200 metrů, což je velmi nadsazené. Často se také píše, že hlavní vodopád je vysoký 55

Vodopády na potoce Hinterer Schwarzbach

≈ tok: Hinterer Schwarzbach
 ≈ výška vodopádu: 3 a 5 metrů
 ≈ přístup: náročný
 ≈ cyklo: 200 metrů od cyklostezky

Horní vodopád

Přesuňme se nyní od potoka Vorderer Gfällbach (předchozí kapitola) o kilometr na západ. Zde je další potok tekoucí jižním směrem. Jmenuje se Schwarzbach a jeho tok se vlévá do Regenu jen pár kilometrů za Zwiesel. Vzniká severněji než Gfällbach, ale podobně jako on také ze dvou zdrojnic – Vorderer Schwarzbach a Hinterer Schwarzbach (Přední a Zadní Černý potok). Nás bude zajímat východní větev (Hinterer Schwarzbach), ve které teče zhruba dvakrát tolik vody než v té západní.

Hinterer Schwarzbach pramení západně od běžkařského areálu Bretterschachten (viz vodopády na potoce Kleine Deffernik) a odtud teče na jih. Na své cestě rychle nabírá na síle a překonává řadu skalních pásem, která se tu táhnou v několika řadách. Na těchto místech vznikla celá řada kaskád a vodopádů. Na více než půlkilometrovém úseku mezi 1 000 a 850 m n. m. jsou jich skutečně až desítky. My se podíváme na ty nejzajímavější.

Kudy tam:

- ☉ Nejlepším výchozím místem je podobně jako v případě vodopádů na Vorderer Gfällbachu parkoviště Schönebene východně do Bodenmaisu. Můžeme využít vlastně tři různé cesty podle toho, na kterou část potoka se vydáme.
- ☉ Pokud si chceme projít potok Hinterer Schwarzbach celý, je nejlepší zvolit nejsevernější trasu číslo 9, která vede až k parkovišti Bretterschachten. Až tam ale nedojdeme, po 1,5 km odbočíme na zpevněnou lesní horizontálu (vede podél kóty přibližně 1 000 m n. m.), která nás po necelých 200 metrech dovede k potoku.
- ☉ Krásný třímetrový vodopád je hned 50 metrů pod zpevněnou lesní cestou a má dva přibližně stejně vysoké stupně, které následují těsně za sebou.
- ☉ Další výrazná soustava několika vodopádů o celkové výšce přibližně pět metrů je zhruba o sto metrů dále.
- ☉ Potok pak pokračuje až k lesní horizontální cestě Kiesstraße, po níž vede turistická trasa 3 a 4. U mostu přes potok je lavička vybízející ke krátkému zastavení.
- ☉ Další, tentokrát kaskády jsou níže po toku potoka. Některé z nich jsou pěkně vidět z cest přecházejících přes něj. Například z tras 3 a 4, které ho přemostují na kótě 900 m n. m., či z cyklotrasy „Trans Bayerwald Quertrasse“ na kótě 800 m n. m., kde je přímo nad cestou jedna z posledních výrazných kaskád. Zpátky na parkoviště Schönebene se dostaneme z cyklotrasy „Trans Bayerwald Quertrasse“ a kolem vitriolové hutě.

Horní soustava vodopádů

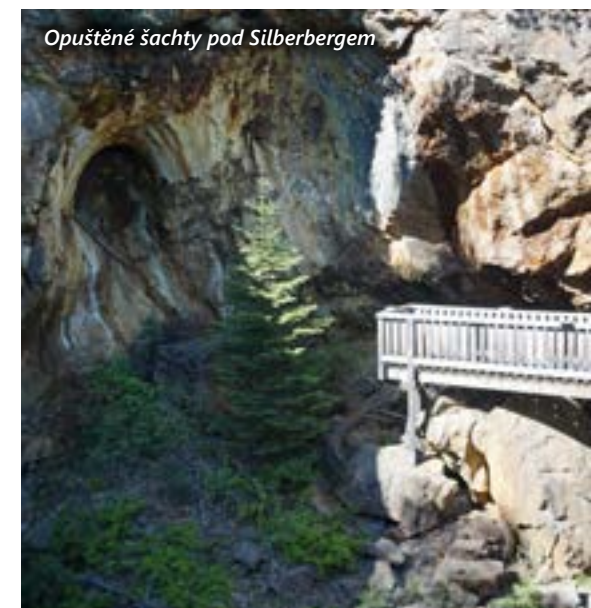
Zajímavosti v okolí:

Hlavní turistickou atrakcí této oblasti je bezpochyby **kopec Silberberg** (955 m n. m.) s krásnou vyhlídkou a okolními bývalými doly, který je od parkoviště Schönebene vzdálený jen 1,5 km. Na Silberberg vede i 700 metrů dlouhá lanovka začínající v areálu mezi kopcem a Bodenmaiem. V půli cesty lanovky je muzeum hornictví a prostory pro léčbu chorob dýchacího ústrojí. V muzeu si s průvodcem můžeme projít několik set metrů bývalých štol na okruzích trvajících 45–120 minut.

V záračné „Stříbrné hoře“ se nachází přes 60 minerálů, ale těžil se tu především hnědel a pyrit, ze kterých se vyrábělo železo, a to už od 12. století. Těžba byla ukončena v roce 1962. V opuštěných šachtách se rychle usadili netopýři, a tak je Silberberg také významnou oblastí jejich výskytu.

Kaskády nad cyklostezkou

Opuštěné šachty pod Silberbergem

Pohled ze Silberbergu na Roklan

Jezerní potok

≈ tok: Jezerní potok
 ≈ výška vodopádu: 1,5 metru
 ≈ přístup: snadný
 ≈ cyklo: u cyklostezky

Vodopád na Jezerním potoce

Jezerní potok vytéká z Plešného jezera a pokračuje severním směrem do Jeleního údolí. Tam mění směr na jihovýchodní a u Nové Pece se vlévá do Vltavy. Jezerní potok byl hlavním zdrojem vody první části Schwarzenberského plavebního kanálu spuštěného v roce 1791. Až o dva roky později byl kanál prodloužen až k Jelením Vrchům a Jelenímu potoku.

Od Jezerního potoka pak byl v roce 1835 postaven 1,2 kilometru dlouhý úsek zvaný Jezerní smyk, který podobně jako Kobylí a Jelení smyk dodával vodu pro plavení dřeva. Díky nim bylo možné splavovat dřevo i z vyšších poloh vzdálenějších od hlavního traktu.

Zhruba půl kilometru nad ústím Jezerního smyku do Schwarzenberského plavebního kanálu se na Jezerním potoce nachází vodopád vysoký přibližně 1,5 metru. Přestože je poměrně nízký, má dostatek vody po celý rok, je blízko turistické cesty a je velmi fotogenický. To je zřejmě také důvod, proč se objevuje ve většině map.

Vzhledem k blízkosti Jezerního smyku lze spekulovat, zda se nejedná o umělý vodopád, podobně jako v případě Kobylího

smyku. Oba jsou totiž podobně situované. U vodopádu na Jezerním potoce se ale nedaří identifikovat zjevné zásahy do koryta kolem něj. Je tedy možné, že je skutečně přirozený.

Kudy tam:

☺ K vodopádu na Jezerním potoce vede nejbližší cesta z Jeleních Vrchů, kde je parkoviště, ke kterému jezdí i linkový autobus z Nové Pece. Odtud jdeme přibližně tři kilometry příjemnou cestou po modré turistické značce podél Schwarzenberského kanálu až k Rosenauerově kapličce, kde kanál přemostňuje Jezerní potok. Zhruba 300 metrů za kapličkou musíme z modré značky odbočit doprava a pokračovat podél Jezerního smyku. Vodopád

na Jezerním potoce je 300 metrů od této odbočky. Kdo rád cestuje vlakem, může přijít o něco delší trasou z Nové Pece. Nejprve se ale musí dostat po žluté značce ke Schwarzenberskému kanálu a pak pokračovat po modré až k rozcestí tentokrát před kapličkou. Ze zastávky Nová Pec až k vodopádu je to přibližně devět kilometrů.

Tip pro vás:

☺ Cestu na vodopád Jezerního potoka lze spojit s cestou na Kobylí smyk a lze při tom využít trasu podél Schwarzenberského kanálu. Celý výlet je pak dlouhý 14 kilometrů. Tato cesta je vhodná také pro cyklisty, protože vede většinou po cyklostezkách.

Zajímavosti v okolí:

Na konci 18. století rychle rostl počet obyvatel Vídně a s ním i poptávka po topném dřevu. Talentovaný lesní inženýr Josef Rosenauer proto přišel za svými pány ze Schwarzenberského panství s návrhem na vybudování plavebního kanálu, který by žádané zboží do Vídně dopravoval levně po vodě. Stavba byla zahájena v roce 1789 Janem Nepomukem I. ze Schwarzenbergu. Během čtyř let byla dokončena první část kanálu dlouhá 40 kilometrů. Ta vedla od Jeleního potoka, který ústí do Jezerního, jihovýchodním směrem po vrstevnici až k bývalému Růžovému Vrchu, kde ve výšce 788 m n. m. překonala rozvodí Vltavy a Dunaje a následně ústila do potoka Světlá (Zwettler Bach), který se vlévá do řeky Große Mühl končící svůj tok v Dunaji. Cesta dřeva až do Vídně trvala na jaře, kdy se plavilo, osm dní.

Josef Rosenauer zemřel v roce 1805, ale ještě v letech 1821–1822 byla podle jeho plánů stavěna další část kanálu. Ta prochází u Jeleních Vrchů 400 metrů dlouhým tunelem a pak pokračuje dále až k potoku Světlá severně od Trístoličníku, kam se tímto nově posunul začátek celého kanálu. Byla vybudována také dnes již zaniklá nádrž zvaná Rosenauerova a později přibyl ještě Rosenauerův pomník.

Schwarzenberský kanál byl později upraven tak, aby mohl dopravovat i delší stavební dřevo a byly přidány postranní větve (již zmíněné takzvané smyky). Po rozpadu Rakouska-Uherska se kanál využíval jen po Želnavský smyk, který odbočoval do Vltavy a sváděl dřevo na Prahu. Poslední dřevo pak bylo plaveno v roce 1962, následně už kanál jen chátral. Po pádu komunismu došlo na několika místech k jeho rekonstrukci a dnes kolem celého kanálu vede cyklostezka.

V obci Jelení Vrchy najdeme v domě číslo 13 expozici Schwarzenberského kanálu, kde je velmi zajímavá plastická mapa ukazující rozsah celého díla. Kanál na své cestě překonává řadu potoků, které přemostňuje akvadukty. Jeden z nich je také u Jezerního potoka a hned vedle něj stojí Rosenauerova kaple. Je údajně na místě, kde Josefa Rosenauera napadl pytlák. Jako vděk za to, že útok přežil, tu nechal postavit boží muka, která byla později obestavěna dřevěnou kapličkou.

Spodní portál tunelu Schwarzenberského kanálu

Obsah

Celková mapa vodopádů	4
Úvod	6
Seznam vodopádů řazených dle výšky	8
1/ Vodopády Královského hvozdu	12
1 Bílá strž	14
2 Lukášovy (Křížkovské) vodopády	17
3 Černá strž (Černé slapy)	19
4 Kávové vodopády	22
5 Ostřížský vodopád	25
6 Vodopády Šukačky	27
7 Kaskády Jelenky (Městištská rokle)	29
8 Kaskády Lomničky	32
2/ Vodopády u nejvyššího hřebene Šumavy	34
9/1 Vodopády Rieslochu	36
9/2 Vodopád na Wildauerbachu	40
10 Horní vodopád na Wildauerbachu	42
11 Hochfall	43
12 Další vodopády na potoce Moosbach	45
12/1 Pod Hochfallem	45
12/2 Nad Hochfallem	46
12/3 Horní Moosbach	46
13 Krásný vodopád	48
14 Schussbachthal	50
14/1 Horní vodopád	50
14/2 Závojevodský vodopád	51
14/3 Spodní vodopády	52
15 Sollerfall	53
16 Vodopády u Malého Javorského jezera	55
3/ Vodopády v údolí Velkého Regenu	58
17/1 Geigenbach u Velkého Javorského jezera	60
17/2 Malý vodopád na přítoku Geigenbachu	61
18 Vodopády na potoce Kleine Deffernik	62
18/1 Horní vodopád	62
18/2 Prostřední vodopády	63
18/3 Spodní kaskády	64
19 Vodopády na potoce Höllbach	66
19/1 Horní kaskády	66
19/2 Dlouhá kaskáda	67
19/3 Prostřední vodopády	68

19/4 Spodní vodopády	68
20 Havraní vodopád	70
21 Vodopády na potoce Vorderer Gfällbach	72
22 Vodopády na potoce Hinterer Schwarzbach	74
23 Steinbachfall	76

4/ Vodopády podél Vintířovy stezky

24 Höllbachgspreng	80
25 Další vodopády na potoce Höllbach	82
25/1 Vodopád nad Höllbachgsprengem	82
25/2 Vodopád pod Höllbachgsprengem	83
25/3 Vodopád pod nádrží	84
26 Vodopády na potoce Rindelbach	85
27 Kaskáda Prášilského potoka	86
28 Další kaskády u Prášil	88
29 Jelení vodopád	90
30 Peřeje Křemelné	92
31 Kepelský vodopád	94

5/ Vodopády v povodí Otavy

32 Filipohuťské kaskády	98
33 Vodopád na Zhůřském potoce	100
34 Hauswaldský vodopád	102
35 Vodopád Mlýnského potoka	104
36 Sekerský (Plavební vodopád)	106
37 Nový vodopád	108
38 Paštěcký vodopád	110
39 Vodopád Pěkného potoka	112
40 Mukyho vodopád	114
41 Umělý vodopád u Rejštejna	116

6/ Vodopády v povodí Ilzu (Jilce)

42 Steinklamm pod Spiegelau (Große Ohe)	120
43 Soutěska Buchberger Leite	123
43/1 Vodopád na pravostranném přítoku	124
43/2 Hlavní vodopád	126
43/3 Vodopád na levostranném přítoku	126
43/4 Vodopád na Buchberger Bachu	128
44 Vodopády na Thomasbachu	130
45 Kaskády na Schneiderbachu	132
46 Vodopády na Schusterbachu	134
47 Vodopády pod Grafenau	136

7/ Vodopády podél Zlaté stezky	140
48 Sametové (Nebahovské) vodopády	142
49 Flanelový (Lučenický) vodopád	144
50 Slavičí vodopád	146
51 Cudrovické kaskády u Blanice	148
52 Kaskády Časté	150
53 Hrníčková kaskáda	152
54 Kaskáda pod Heidelem	154
55 Saußbachklamm	156
8/ Vodopády Plešské hornatiny	158
56 Kreuzbachfall	160
57 Michelfall	162
58 Riedelsbach	164
59 Theinhörlfälle	167
60 Vodopád Pestřice	169
61 Medvědí vodopád	172
62 Kaskáda na Koňském potoce	174
63 Jezerní potok	176
64 Kaskády potoka Perník	178
9/ Vodopády za Lipnem a v údolí Vltavy	180
65 Rožnovský vodopád	182
66 Bukový vodopád	184
67 Wolfgangovy vodopády	186
68 Přisahovská kaskáda	189
69 Jílovický vodopád	191
70 Vodopády sv. Václava a Hašlovický vodopád	193
70/1 Vodopády svatého Václava	193
70/2 Hašlovický vodopád	195
71 Vodopády pod Větrním	196
10/ Na okrajích Šumavy	198
72 Vodopády Nagelstein	200
73 Vodopád Böbrach	202
74 Vodopád na Hundzellerbachu	204
75 Kaskády na potoce Gumbach	206
76 Keltské vodopády	208
77 Zuklínské kaskády	210